

Ruimte voor
de Rivier 2.0

Achtergrondinformatie over het voorstel van Ruimte voor de Rivier 2.0

Ruimte voor mogelijke rivierverruiming bij extreem hoogwater

Dit informatiepakket legt uit waarom het programma Ruimte voor de Rivier 2.0 ruimte langs de rivieren wil openhouden. Ook leest u wat de ministerraad naar verwachting in december 2026 besluit. De precieze uitwerking volgt later.

Het voorstel gaat over bestaande reserveringen en globale locaties voor mogelijke nieuwe reserveringen. Van nieuwe en aangepaste reserveringen zijn de precieze grenzen nog niet bekend. Later wordt ook bepaald of en wanneer een riviermaatregel nodig is.

Ruimte voor de Rivier 2.0

Nederland leeft al eeuwen met rivieren. Dijken, kribben, stuwen en sluizen hebben ons beschermd en de scheepvaart geholpen. Deze ingrepen hebben de rivieren ook smaller en minder natuurlijk gemaakt. Tegelijk verandert het klimaat. Daardoor krijgen we vaker te maken met extreem hoogwater en met lange perioden van droogte en laagwater.

Binnen Ruimte voor de Rivier 2.0 werken het Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten samen. De Vereniging van Nederlandse Riviergemeenten is via de Deltaprogramma's Rijn en Maas betrokken. Het programma werkt aan twee onderwerpen die met elkaar samenhangen, maar elk een eigen besluit en vervolg hebben:

1. De manier waarop de rivieren extreem hoogwater in de toekomst veilig kunnen afvoeren en de binnendijkse ruimte die daarvoor mogelijk nodig is.
2. De maatregelen die nodig zijn om verdere daling van de rivierbodem te stoppen en de bodem waar nodig te verhogen.

Dit informatiepakket gaat vooral over het eerste onderwerp: ruimte openhouden voor mogelijke rivierverruiming bij extreem hoogwater.

Twee onderwerpen binnen het programma

Bij extreem hoogwater moeten de rivieren grote hoeveelheden water veilig kunnen afvoeren. Dijkversterking blijft nodig. Op sommige plekken kan daarnaast meer ruimte voor de rivier nodig zijn. Ruimte voor de Rivier 2.0 kijkt tot 2100 en verder vooruit. Eventuele nieuwe riviermaatregelen zijn bedoeld voor de langere termijn na 2050. Bij de verdere uitwerking van eventuele riviermaatregelen wordt bekeken of deze ook kunnen bijdragen aan het vasthouden van water in droge perioden. Voorwaarde is dat dit de veilige afvoer van hoogwater niet belemmert.

Bij droogte en laagwater speelt een ander probleem. Door erosie slijt de rivierbodem uit en komt de rivier steeds dieper in het landschap te liggen. Dit heeft gevolgen voor de verdeling van zoetwater, de bevaarbaarheid en de natuur in de uiterwaarden en het achterland. De ministerraad heeft in juli 2026 besloten maatregelen te treffen om de rivierbodem te stabiliseren. Daarbij zijn onder meer het aanvullen van zand en grind en een meergeulensysteem onderzocht. De verdere uitwerking daarvan staat grotendeels los van het voorstel over binnendijkse ruimte bij extreem hoogwater.

Het voorstel voor ruimte bij extreem hoogwater

Het programma stelt voor om bestaande reserveringen te behouden, aan te passen of te laten vervallen. Daarnaast stelt het programma globale locaties voor waar in de toekomst mogelijk een nieuwe reservering nodig is. Een globale locatie laat ongeveer zien om welk gebied het gaat. Het is nog geen precieze grens op perceelniveau.

Om welke rivieren het gaat

Het voorstel gaat over gebieden langs de Waal, de Merwede, de IJssel en de Maas. Langs de Waal, de Merwede en de IJssel gaat het om bestaande reserveringen en om globale locaties voor nieuwe reserveringen. Langs de Maas worden geen nieuwe binnendijkse reserveringen voorgesteld. Daar gaat het alleen om bestaande reserveringen die kunnen blijven, worden uitgebreid of vervallen. Voor de Maasvallei loopt een apart gezamenlijk traject, samen met de regio, om de opgaven voor waterveiligheid en wateroverlast in samenhang te bekijken.

Het voorstel hangt ook samen met de verdeling van water over de Waal, de IJssel en de Nederrijn-Lek bij extreem hoogwater. Die verdeling heeft invloed op de ruimte die per riviertak nodig kan zijn.

De overzichtskaart aan het eind van dit hoofdstuk laat globaal zien waar de voorgestelde locaties liggen. De cirkels op de kaart zijn geen precieze grenzen. In de factsheets staat per locatie meer informatie.

Waarom nu ruimte openhouden

De ruimte langs de rivieren is schaars. Zij wordt gebruikt voor wonen, landbouw, natuur, bedrijven, energie en infrastructuur. Nieuwe grote gebouwen of andere blijvende ontwikkelingen kunnen toekomstige rivierverruiming moeilijker of veel duurder maken. Het programma wil de benodigde ruimte daarom openhouden.

Het is nog niet zeker hoeveel extra ruimte uiteindelijk nodig is. Ook de plaats en het moment staan nog niet vast. Dit hangt onder meer af van de snelheid van klimaatverandering, maatregelen in Duitsland en de mogelijkheden om maatregelen in de uiterwaarden te nemen. Daarom kijkt het programma ver vooruit.

Ook het advies van de deltacommissaris om tijdig ruimte te reserveren voor toekomstige wateropgaven is bij het voorstel betrokken. Zo houden volgende generaties ruimte om keuzes te maken. Welke riviermaatregel waar nodig is, wordt nu nog niet bepaald.

Overzichtskaart

Toelichting bij de kaart: een Bkl-reservering is een reservering die nu al in de landelijke regels staat, in het Besluit kwaliteit leefomgeving. De cirkels tonen waar een locatie ongeveer ligt. Het zijn geen grenzen van gebieden. Per locatie staat meer informatie in de factsheets op de website. Daar staat ook een grotere versie van de kaart.

Hoe het voorstel is voorbereid

Onderzoeken en afwegingen

Een onafhankelijk team van ingenieursbureaus en kennisinstellingen heeft onderzocht waar de rivieren in de toekomst mogelijk extra ruimte nodig hebben. Het team keek naar knelpunten bij extreem hoogwater, de verdeling van rivierwater en mogelijke maatregelen. Ook keek het naar natuur, waterkwaliteit voor planten en dieren, de ligging van de rivierbodem, de kwaliteit van landschap en leefomgeving en geplande ruimtelijke ontwikkelingen. Een knelpunt kan bijvoorbeeld ontstaan waar de rivier smal is of waar verdere dijkverhoging door bebouwing moeilijk of onwenselijk is. De ruimte voor een mogelijke maatregel ligt niet altijd op dezelfde plek als het knelpunt.

Bij het onderzoek is eerst gekeken hoeveel ruimte de rivier buitendijks kan krijgen. Zo hoeft zo min mogelijk land achter de dijk te worden gereserveerd. Als later blijkt dat buitendijks minder ruimte kan worden gemaakt dan nu is aangenomen, kan op lange termijn alsnog meer binnendijkse ruimte nodig zijn.

De onderzoeken vormen een belangrijke basis voor het voorstel. Het programma heeft daarnaast de inbreng van regionale overheden en maatschappelijke organisaties meegewogen.

Inbreng van overheden en organisaties

Regionale overheden zijn betrokken via de bestaande overleggen van de Deltaprogramma's Rijn en Maas. Eind 2025 organiseerde het programma bijeenkomsten voor ambtenaren over de Waal-Merwedes, de IJssel, de Nederrijn-Lek, de Bedijkte Maas en de Maasvallei. In januari en februari 2026 volgden gesprekken met een aantal gemeenten.

Maatschappelijke organisaties zijn in deze fase op landelijk niveau betrokken in samenwerking met het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving. Dit overlegorgaan organiseerde twee bijeenkomsten en bracht daarna een advies uit. Regionale maatschappelijke organisaties waren via de Deltaprogramma's Rijn en Maas uitgenodigd.

Naar aanleiding van de gesprekken is onder andere meer tijd genomen voor de voorbereiding van het voorstel. Ook zijn gemeenten intensiever betrokken.

Wat een reservering betekent

Met een reservering blijft een gebied beschikbaar voor een mogelijke riviermaatregel in de toekomst. Denk aan een dijkverlegging, een nevengeul of een route waar water tijdelijk om een knelpunt heen kan stromen. Een reservering betekent niet dat zo'n maatregel nu wordt aangelegd. Er wordt nu geen grond gekocht en er gaat niet direct een schop de grond in.

Voor bestaande reserveringsgebieden blijven de huidige regels gelden. Als een nieuw of aangepast gebied officieel wordt gereserveerd, gaan daar regels gelden voor nieuwe ontwikkelingen. Die regels moeten voorkomen dat nieuwe grootschalige of kapitaalintensieve ontwikkelingen toekomstige rivierverruiming blokkeren. Denk bijvoorbeeld aan een nieuwe woonwijk, een appartementencomplex of een grote uitbreiding van een bedrijf.

Het normale gebruik kan in principe doorgaan. Mensen kunnen blijven wonen en bestaande agrarische en bedrijfsmatige activiteiten kunnen worden voortgezet. Onderhoud en kleinere of tijdelijke ontwikkelingen blijven in principe mogelijk. Een gebied gaat dus niet op slot.

In het vervolg wordt beter uitgelegd wat onder grootschalige en kapitaalintensieve ontwikkelingen valt, bijvoorbeeld met voorbeelden van wat wel en niet kan. Het uitgangspunt is dat niet meer wordt beperkt dan nodig is. Daarmee wordt duidelijker wat in een gebied wel en niet kan.

Als later een concreet rivierproject start, volgen daarvoor de gebruikelijke procedures. De omgeving wordt dan betrokken bij de plannen en het ontwerp.

Wat de ministerraad wel en niet beslist

Een voorstel, nog geen besluit

Het gaat nu om een voorstel van het programma, niet om een besluit. De ministerraad beslist naar verwachting in december 2026 over de globale locaties en over welke bestaande reserveringen blijven, worden aangepast of vervallen. Pas daarna staat vast met welke globale locaties de ministerraad instemt.

Wat dan nog niet vaststaat

Met het verwachte besluit van de ministerraad in december 2026 staat nog niet vast:

- wat de precieze grenzen van nieuwe en aangepaste reserveringen zijn.
- welke concrete riviermaatregel op een bepaalde locatie nodig is.
- wanneer een reservering of riviermaatregel nodig is.

Waar en wanneer een maatregel nodig is, verschilt per riviertak. Eventuele maatregelen zijn bedoeld voor de langere termijn na 2050. Als er aanleiding is om eerder maatregelen te nemen, kan daarover worden gesproken. Voor die maatregelen is op dit moment nog geen geld gereserveerd. Over de financiering wordt later besloten.

Van voorstel naar landelijke regels

Na het besluit van de ministerraad volgen nog verschillende stappen. De tabel laat zien welke stappen nu worden verwacht.

Moment	Stap
23 september 2026	Vanaf deze datum zijn het voorstel, de onderzoeken, de overzichtskaart en de informatie per locatie openbaar.
December 2026	De ministerraad beslist naar verwachting over de globale locaties en over bestaande reserveringen.
Volgens planning december 2026	De globale locaties waarmee de ministerraad instemt, worden opgenomen in het ontwerp-Nationaal Waterprogramma 2028-2033. Dit ontwerp verschijnt naar verwachting begin december. Vanaf eind december ligt het zes maanden ter inzage.
Tijdens de terinzagelegging	Iedereen kan een zienswijze indienen. Het Rijk beoordeelt alle reacties.
Vanaf 2027	Het Rijk werkt in afstemming met gemeenten, provincies en waterschappen de precieze grenzen van nieuwe en aangepaste reserveringen uit. De grenzen van bestaande reserveringen die behouden blijven, veranderen niet.
Eind 2027	Het definitieve Nationaal Waterprogramma wordt naar verwachting vastgesteld en gepubliceerd, samen met een reactienota. Daarin staat wat met de reacties is gedaan.
Daarna	Via de procedure om de reserveringen juridisch vast te leggen in het Besluit kwaliteit leefomgeving en de Omgevingsregeling aan te passen, worden de reserveringen vastgelegd. Het Rijk streeft ernaar dat de nieuwe regels in de eerste helft van 2029 ingaan, of eerder als dat zorgvuldig kan. Het exacte moment staat nog niet vast.

Van globale locatie naar precieze begrenzing

Als de ministerraad met een globale locatie instemt, werkt het Rijk vanaf 2027 in afstemming met gemeenten, provincies en waterschappen de precieze begrenzing van de reserveringsgebieden uit. Het Rijk vraagt gemeenten daarbij ook om bestaande plannen in de gebieden in beeld te brengen. Voor bestaande reserveringen die behouden blijven, verandert de grens niet.

De reserveringen worden vastgelegd via de procedure om het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) en de Omgevingsregeling aan te passen. Onderdeel van deze procedure is een internetconsultatie over het voorstel voor de begrenzing van de gebieden. Het Rijk streeft ernaar dat deze regels in de eerste helft van 2029 ingaan, of eerder als dat zorgvuldig kan. Het exacte moment staat nog niet vast. Deze stap staat los van een later besluit om een concrete riviermaatregel uit te voeren.

Reageren op het ontwerp-Nationaal Waterprogramma

De globale locaties waarmee de ministerraad instemt, worden opgenomen in het ontwerp-Nationaal Waterprogramma 2028-2033. Volgens de huidige planning ligt dit ontwerp vanaf eind december 2026 zes maanden ter inzage. In die periode kan iedereen een zienswijze indienen. Dat is een formele reactie op het ontwerp. Het Rijk beoordeelt alle zienswijzen en past het programma waar nodig aan. Het definitieve Nationaal Waterprogramma wordt naar verwachting eind 2027 vastgesteld en gepubliceerd, samen met een reactienota. Daarin staat wat met de reacties is gedaan.

Samenwerking en betrokkenheid

Rol van gemeenten

Gemeenten blijven betrokken via de overleggen en werkprocessen van de Deltaprogramma's Rijn en Maas. Op bestuurlijk niveau gaat het onder meer om het Bestuurlijk Platform Rijn, de Stuurgroep Deltaprogramma Maas en de overleggen voor Waal-Merwedek, IJssel en Bedijkte Maas.

Ook de Vereniging van Nederlandse Riviergemeenten (VNR) is betrokken. Deze vereniging is vertegenwoordigd in de overleggen van de Deltaprogramma's Rijn en Maas. Via de regionale taakgroepen worden gemeentebestuurders op de hoogte gehouden. De VNR is ook aanspreekpunt van het programma bij vragen die de verschillende gemeenten aangaan.

Het programma werkt de inrichting en de verdeling van taken voor het vervolg verder uit. Een eerste opzet van het vervolgproces is besproken in de verschillende hierboven genoemde overleggen. Het Rijk vraagt gemeenten om input bij het uitwerken van de precieze grenzen, onder meer over bestaande plannen in de gebieden. Later volgt ook een internetconsultatie over het voorstel voor de begrenzing, als onderdeel van de procedure om de reserveringen juridisch vast te leggen. Daarin kunnen inwoners, ondernemers, grondeigenaren en andere betrokkenen een reactie geven.

Informatie en reageren

Vanaf 23 september 2026 zijn het voorstel, de onderzoeken, de overzichtskaart en de informatie per locatie openbaar. Het programma deelt deze informatie online en via een openbaar webinar.

Op 1 oktober 2026 organiseert het programma een openbaar webinar over het besluit over de rivierbodem, het voorstel voor ruimte bij extreem hoogwater en het vervolg. Bij het besluit van de ministerraad en bij de terinzagelegging volgt nieuwe uitleg over wat er is besloten en hoe mensen kunnen reageren. Vragen kunnen worden gesteld via info@ruimtevoorderivier.nl.

Hoe het rivierbeleid zich heeft ontwikkeld

Na de hoge waterstanden op de Maas en de Rijntakken in 1993 en 1995 groeide het besef dat alleen hogere dijken niet genoeg zijn. De rivier moet op sommige plekken ook meer ruimte krijgen. Het eerdere programma Ruimte voor de Rivier liep van 2006 tot 2019. Op verschillende plekken langs de grote rivieren zijn dijken verlegd, nevengeulen aangelegd en uiterwaarden verlaagd. Dat programma reserveerde ook ruimte voor mogelijke toekomstige maatregelen.

Deze reserveringen zijn in 2006 aangewezen. Tegenwoordig staan ze in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Een latere studie uit 2008 naar de Rijn en Maas liet zien dat aan het eind van deze eeuw veel beschikbare en gereserveerde binnendijkse ruimte nodig kan zijn om hogere rivierafvoeren veilig af te voeren. En ook dat wonen, landbouw, natuur, scheepvaart, bedrijven en infrastructuur steeds meer ruimte vragen.

In 2019 startte het Programma Integraal Riviermanagement. Daarin werkten overheden aan één aanpak voor de grote rivieren. Het programma onder de Omgevingswet voor Integraal Riviermanagement is in april 2025 vastgesteld. Daarna is Ruimte voor de Rivier 2.0 officieel gestart om twee onderdelen verder uit te werken: een stabielere rivierbodem en voldoende ruimte om water veilig af te voeren.

Meer informatie

Website Ruimte voor de Rivier 2.0: <https://www.ruimtevoorderivier.nl/>

Besluitvorming en actuele planning: <https://www.ruimtevoorderivier.nl/besluiten-2026>

Achtergrond over ruimte voor afvoer: <https://www.ruimtevoorderivier.nl/besluiten-2026/besluit-afvoer-en-ruimte>

Uitleg over het bepalen van reserveringsgebieden: <https://www.ruimtevoorderivier.nl/besluiten-2026/hoe-bepalen-we-reserveringsgebieden>

Achtergrond over de rivierbodem: <https://www.ruimtevoorderivier.nl/actueel/nieuws/2025/12/08/ruimte-voor-de-rivierbodem>